

passet mullat en aygua beneyta», MGadea (*T del Xè* 1, 208); «la *Salpas<s>a* o *Zarpaza* la cerimònia de beneir les cases el dimecres sant», Llopis Bertomeu, *Calpe*, p. 166. Eiv. *salpassa* «benedicció pascual», PzCabr. «*Fer sã salpãse*» 'passar, el capellà, a beneir les cases del terme amb aspergis d'aigua beneyta i sal' Jesús; però de St. Carles de Peralta, Corona, St. Mateu d'Albarca i St. Vicent de Sa Cala, tinc nota que deien el mateix amb article *la* (1963); també tinc nota de *salpassa* a Formentera (1963).

Hi ha una altra variant amb *-is-* corresponent a una forma no contracta; i llatí normal, *salis sparsio* > *salispàs*. En el Cardener: «si algun cors passant per los tèrrens de Besora per sote<r>rar --- lo rector --- sie present --- ab son scolà, ab la creu, e ab lo *ssalispàs* e que'l accompanyo» a. 1369 (BCEC 1909, 299). aquí, doncs, és el salpasser. I en el Pallars: «un *salispàs*, 3 rals, 9 sous» en els comptes de l'església d'Estais, a 1834 (colle. d'En Jlluís Pallarès). També el *salispàs* designa el salpasser a Cardós i Vall Ferrera (Areu, Tavascan, Estaon, Farrera, 1933-4). Figuradament allí diuen *fer un salispàs* per fer un tomb curt per un indret amb fi de plaer: així o *fer salispasset* ho sento a gent de Sort i de Freixa, quan saltem del vehicle per veure si pel bosc es troba cap bolet, i uns dies més tard vaig sentir anomenar *f. un salispàs* o *salispasset* per a la mateixa cosa, a Rubió. En el DCEC vaig recollir «un buen o mal *salispacio* per a 'buen o mal rato, recado, pago' en dos passatges de Berceo

Ara bé a Morella el mot apareix en la forma femenina: «pujant per la costereta feien la *solispása* pels masos, per sis quinzets», l'any 1961 però aquí amb *so-*. Amb o ho veig també en OPou: «lo *solpasser* aspergillum, aspersorium» (*TbPu*, 168), i *AlcM* cita *sol(is)passer* en diversos llocs, *sospesser* en un text mall de 1525 i avui *suspasser* en el Vallespir. Més aviat que en una espècie de metàtesi de la *ó* de *SALSPARSORIUM*, hem de pensar en l'acció de la *L*, en una forma o altra, ajudant-hi o no etim popular

Salpasser, derivat d'això, per a l'aspersor: «unum *salpasserium argenti*», inv. de la Sèu de Mall, a 1397 (BSAL II, 135b), «una caldereta d'argent --- apta a portar *salpassa*; dos *salpassers* d'argent» a 1403, *Inv LC Salpassers* cròn eiv de 1559 (Macabich, *Sta M la Mayor, Cròn*, 111). «*Salpassé*. hisopo», PzCabr. És versemblant que vingui de *SALSPARSORIUM* formació més regular que **sparsarium*, si bé amb canvi de sufix

En efecte hi hagué tals canvis: al P. Val. diuen *salpasset* CRos, Sanelo, fº 160, *sarpasset* (Lamarca), «prengué 'l senyor vicari, mullant-lo en aigua santa / el *salpacet* benèfic, que a l'enemic espanta», Teo. Llorente (*La Barca Nova*, v. 118, *Bi Po Avenç*, n. 56, p. 89)

Tort *sarpaciet* (Moreira, *Folkl T*, 73) *Salpassera* a *salpassada* 'moviment del salpasser per fer les aspersions' (*AlcM*); aquest últim a Eiv. l'usen per 'gambada' (cf el *salispàs* pall, supra): «—Li arriba s'oloreta des café —I amb què dianxes l'hauran fet?— Amb quatre *salpassades* se'n va a sa cuina enguaita, i veu

sa cafetera damunt es fogó», JnCastelló, *Rond de Sa Majora, El Pittuso*, 1974, p. 25.

Es versemblant que amb la *salsparsio* i el nostre *salpàs*, o *salpassa*, vagi l'antic *salprès*, *-esa* 'conservat espargint-hi sal', aplicat al peix i les carns, quasi només documentat en textos dels Ss. XIII-XIV; i que almenys pel sentit, i també per la forma, correspon a un *SALSPERSUS* (no sé si testificat), format com *aspersus*, *conspersus*, *dispersus*, *perspersus*, *circumspersus* i tots els nombrosos compostos de *spargere*, *sparsus* (veg. Walde-H. II, 566.30ss). El tenim documentat des dels *CostTort*: «Tot ciutadà --- pot vendre carns salades o *salpreses*» (Ol., p. 308); «la liura de porc fresc e porc *salprès*» a. 1303, «si lo dalí era salat o *salprès*» a. 1317, «*verat salprès*» a. 1344 (*InuLC* i *Alart, Docs. en L Cat*, 149); «nagun hostaler no vene --- carn selade, ne porc *salprès*» St. Celoni, a. 1370 (*BABL XII*, 103); el *DAG* hi afegeix altres dues cites del S XIV (*peix salprès*, Vic, *sardina salpresa*) i *AlcM* dues més del Princ., del mateix segle i també del porc. Sembla que, modernament, encara es conserva en algun lloc, puix que el registren els diccs. sense nota d'antiquat: en el Princ. des de Belv., a Mall. des del *DFgra*, i *AlcM* cita un ús figurat «cançons ben *salpreses* d'intencions» en una novelleta de costums de Sóller

Ja també en el *Li de Cuna* de Sant Soví: «*fer crespes de pasta* --- molt grex de porc fus e --- fresch, e si bé s'és un poc *salprès*, no y fa res» (*NCl* cxv, 175, § 161 i n. 3), on per tant figura aquest participi com a part del passat verbal perifràstic.

També oc. *salprès*, *sauprés*, «salé, chair de porc salé» (*TdF*), i documentat, amb aplicació al peix etc., en tres textos del S XIV (PSW VII, 441): això tot, o sobretot, del Llenguadoc. I cast. ant. *salpreso* (*pescado salpreso*, *anguilas salpresas*) en Berceo, Arx. de Hita (2), i en alguns textos posteriors fins al santanderí Ant de Guevara (princ. S. XVI); amb derivats *salpresar* [segle XVII, *Aut*] i *salpresamento*

Com ja vaig indicar en el DCEC (*DECH* v, 137a 22ss.) es tracta probablement d'una renovació de *conspersus sale* 'aspergit de sal', formada segons el model de tants compostos de *SAL* com el fr. *saupeudrer*, cast. *salpicar*, *salpimentar*, i en particular el *SALSPARSIO* eclesiàstic, amb la mateixa eliminació de la *-s-* interna que en aquest. Res més fàcil que l'anticipació de la *-r-* en aquestes condicions, com en *préssec* *PERSICUS*, *presona*, *trossar* de *TORSUS*, *-sare* etc. En la major part dels casos no pot constar si la *s* fou sonora o sorda (puix que sol anar en masculí, amb *porc* o *peix*), la major part dels textos antics no usen gaire la *ss* doble, i només figura (segons sembla) *salpresso* en Guevara (que era encara del temps en què la sonoritat es mantenia en castellà), però en tot cas és d'esperar que hi hagués pas a la sonora: d'acord amb els altres participis, com *permessa* i els altres de *MISSUS*, *MISSA*

Val a dir que també fóra concebible una composició amb *pendre*, *pres* (compareu *llet presa*, que tanmateix és diferent, i de formació no ben segura). Convindria, doncs, investigar-ho encara millor i trobar-ne proves més inequívokes en llatí i en romànic. De tota ma-